

Statsminister Olof Palmes anförande i plenarmötet 6.6. 1972

Insikten om den mänskliga miljöns betydelse har haft en kraftig inverkan på den allmänna opinionen över hela världen.

För några år sedan kretsade den allmänna debatten - åtminstone i industriländerna - kring en sannolik framtid präglad av välstånd och överflöd. Denna optimism byggde på erfarenheterna av de tekniska och ekonomiska framsteg utan motstycke, som ägde rum de första årtiondena efter kriget.

Denna bild stördes inte nämnvärt av den fattigdom och svält som präglade tillvaron för det stora flertalet av jordens befolkning. De fattiga folken, tänkte man sig, skulle omsider bli delaktiga av överflödet.

Numera kretsar debatten huvudsakligen kring en framtid präglad av knapphet på jorden. Framstegen fortsätter och produktionen i världen ökar. Likväl har vi i ökande grad blivit medvetna om det faktum att våra naturresurser är begränsade. Och vi ställs alltmera inför de sammanflätade problemen om överbefolkning, fattigdom och naturförstöring. Vi har insett att på samma sätt som vi inte hade råd med en laissez-faire ekonomi så skall vi inte ha råd med en laissez-faire teknologi.

Detta har givit upphov till några domedagsprofetior och många dystra betraktelser över människosläktets framtid. Det har förorsakat en mycket djupgående känsla av fruktan bland människor över hela världen. De fruktar konsekvenserna av överbefolkning, av en okontrollerad teknisk utveckling, av uttömda naturresurser, av en alltför snabb inflyttning till storstäderna, av miljöförstöring.

Människorna känner oro och kräver åtgärder. De angriper företrädarna för den byråkratiska, bestående ordningen, de angriper anonyma ekonomiska krafter - alla dessa krafter som med rätt eller orätt utpekas som ansvariga för den nuvarande och möjliga framtida situationen.

De vill gå till handling. De söker därigenom göra sig hörda och vinna förståelse. Detta är i grunden ett hälsotecken. Att människorna känner engagemang och upplever förändringen som en tvingande nödvändighet är en förutsättning för förändringen och för politisk handling. Kan vi finna lösningen? Kan vi finna den i tid?

Det är oroande frågor.

Vi måste naturligtvis akta oss för falsk optimism. Teknologiska spådomar, som är föga mer än kvantitativa framskrivningar av nuet kan i verkligheten bli farliga - om de tillåts dra vår uppmärksamhet från de verkligt allvarliga problemen i världen.

Man måste också varna för förutsägelser om en oundviklig katastrof. Jag har inte sett några övertygande bevis för att den mänskliga miljöns problem - och de därmed sammanhängande problemen om livsmedelsproduktion, överbefolkning, resursanvändning, ekonomisk utveckling, tillväxt och fördelning - inte skall kunna lösas.

Jag är övertygad om att vi kan finna lösningar, men det är absolut nödvändigt att vi samverkar internationellt. Det är verkligen mycket, mycket bråttom. Men på samma gång får denna känsla av brådska inte överskugga det faktum att lösningar av problemen kommer att kräva långtgående förändringar i attityder och samhällsorganisation. Enighet om att det är nödvändigt att handla kommer inte att upphäva de många intressekonflikter som är förbundna med sociala förändringar.

Den mänskliga miljön kommer alltid att ändras. Utvecklingen kommer att gå vidare. Tillväxt blir det även i fortsättningen. Detta kan vi inte och skall vi inte försöka undvika. Den avgörande frågan är färdriktningen, hur vi vill att utvecklingen skall gestalta sig, vilken livskvalitet vi vill uppnå och vilka värderingar vi vill skall vägleda vår framtid.

Det förslag till Deklaration om den mänskliga miljön, som är ett av de grundläggande dokumenten vid denna konferens innebär ett försök att i kortfattad form uttrycka några grundläggande synpunkter och värderingar, att finna en gemensam nämnare som vi kan enas om.

På den svenska regeringens vägnar vågar jag uttrycka en förhoppning, att den föreslagna texten skall visa sig vinna allmänt stöd. Den är

resultatet av en omsorgsfull och grundlig avvägning mellan skilda intressen i syfte att uppnå samförstånd. Deklarationen blir därvid en betydelsefull utgångspunkt. I framtiden kommer sannolikt våra ambitioner att ställas högre.

Det är framför allt av en avgörande betydelse att Deklarationen fastslår principen att alla länder påtar sig ansvaret att se till att deras handlingar inte skadar miljön i andra länder. Den är ett uttryck för en växande insikt om behovet av internationell samverkan och solidaritet.

Den svenska regeringen fäster stort avseende vid att Deklarationen lägger tonvikt på behovet av utveckling. Det är ett ofrånkomligt faktum att en människa i ett industriland i genomsnitt förbrukar 30 gånger mera av jordens begränsade resurser än en människa i ett utvecklingsland. Vi vet att våra resurser är begränsade vare sig de kan förnyas eller ej. Dessa grundläggande fakta reser oundvikligen frågor om jämlikhet, frågor om en jämnare fördelning mellan nationer och inom nationer. Vi börjar nu att se konturerna av dessa problem. Men vi är ännu inte redo att helt och fullt godta den internationella solidaritetens konsekvenser - det framgick t.ex. vid den världshandelskonferens, som nyligen ägde rum.

Det är ett skrämmande faktum att, för att citera den föreslagna Deklarationen, "oerhörda resurser fortsätter att förbrukas på rustningar och väpnade konflikter, varigenom den mänskliga miljön förstörs och utsätts för ytterligare hot".

Vi anser det vara väsentligt att Stockholmskonferensen entydigt slår fast att denna utveckling måste brytas. Men vi vet att arbetet på att fullfölja detta mål måste ske i andra organ. Nedrustningskonferensen i Genève fortsätter att arbeta för att få bort kärnvapen samt biologiska och kemiska stridsmedel.

Den oerhörda förstörelse som vållas av omfattande bombningar utan åtskillnad, av användningen i stor skala av bulldozers och växtgifter är en kränkning, ibland beskriven som "ecocide", som oundgängligen kräver hela världens uppmärksamhet. Det faktum att endast förberedande diskussioner i denna fråga har varit möjliga i FN och i Internationella Röda Kors-kommittén, där den tagits upp av

mitt land och andra, är upprörande. Vi fruktar att det aktiva utnyttjandet av dessa metoder är förenat med ett passivt motstånd mot att diskutera dem.

Vi vet att arbetet för nedrustning måste ses i ett långt tidsperspektiv. Det är emellertid av största betydelse att ekologisk krigsföring upphör omedelbart.

Under hela den tid som förberedelsearbetet inför konferensen har pågått har nyckelordet varit "Action-orientation". Resultatet är att vi nu har en väl underbyggd dokumentation. Jag vill rikta ett varmt tack till konferensens generalsekreterare och dess sekretariat för det imponerande arbete de lagt ner för att lägga grunden för våra överväganden.

Sveriges regering stöder tanken på ett handlingsprogram enligt förslaget i konferensens handlingar. Grundläggande för detta handlingsprogram är förslaget om ett program för en världsomfattande utvärdering av miljön. Under förberedelserna för konferensen har den svenska regeringen vid upprepade tillfällen understrukit behovet av en mera effektiv samordning av ett internationellt övervaknings- och larmsystem på miljöområdet. Därför stödjer vi helt det s.k. Earth watch-programmet som föreslås i handlingsprogrammet. Vi är övertygade om att detta program kommer att ge oss kraftigt ökade möjligheter att få en bild av den globala miljösituationen och att urskilja dess utvecklingstendenser. Detta måste enligt vår mening vara utgångspunkten för ett långsiktigt internationellt handlingsprogram, som syftar till att förutsäga sannolika miljöförändringar.

Den svenska delegationen ger sitt stöd åt rekommendationer om nationella och internationella åtgärder som redovisas i dokumenten.

Behovet av en mellanstatlig kontroll av föroreningar är bara en sida av det internationella miljövårdssamarbetet. De dokument som behandlar de miljöpolitiska perspektiven på hushållningen med naturresurserna understryker konsekvenserna ur resurssynpunkt. Den utsugning av naturresurser som idag är mest allmänt känd är den som berör haven. I alla delar av oceanerna har nationerna frestats att överskatta havets avkastningsförmåga. Utfiskning är ingalunda ovanlig. Till detta kommer ökande föroreningar. Vi förväntar att den föreslagna konventionen om avfallsutsläpp i oceanerna skall behandlas

snabbt och positivt.

Vi stöder förslaget om en undersökning av framtida energiresurser och efterfrågan på energi. Denna undersökning skulle faktiskt bli ett första steg mot en framtida internationell energipolitik.

Vi kan redan konstatera åtskilliga syften med en sådan världsvid satsning.

För det första: en allmän rekommendation att minska onödigt utnyttjande av fossila bränslen, främst olja och naturgas. Det skulle främst gälla de högindustrialiserade delarna av världen, där en påtaglig nedskärning av lyxproduktion är önskvärd från flera synpunkter.

För det andra: vi behöver en avsevärd ökning av antalet enheter för omvandling av atomenergi till elektricitet. Fastän problemet med läckage av radioaktiva ämnen från reaktorer kan förefalla under kontroll, och atomenergiindustrin är en av de mest avancerade från skyddssynpunkt, vill jag i detta sammanhang understryka att produktion i stor skala ställer problem om det slutliga omhändertagandet av radioaktivt avfall.

För det tredje: behovet av en internationell spridning av tekniskt kunnande om omvandlingen av kol till flytande bränslen. I framtiden kommer vi att behöva omvandla "industriell energi" till "transportenergi".

För det fjärde: vi behöver ett avsevärt ökat stöd till forskningen om vätekraften, eller andra former av mer miljövänlig energiproduktion, t.ex. utnyttjandet av solenergi.

Låt mig peka på en annan beståndsdel i problemet om energin. Den är av avgörande betydelse för all utveckling. Naturen har begränsade möjligheter - olika i varje särskild region - att fungera som reningsanläggning för avfallet. Det enda sättet att undvika att detta system skadas är att vi inför rening och återanvändning på teknisk väg. Detta kräver mer energi. På nytt understryks nödvändigheten att avväga behovet av energi för reningsändamål och för annan användning. Vi kan inte fly undan uppgiften att planera produktionen och användningen av energi i internationellt samarbete.

Anspråken på en god miljö gäller också bostaden och arbetet. I vårt land är denna del av miljöfrågorna särskilt betydelsefull.

På arbetsplatserna, framför allt i industrin, uppträder många av de problem som vi känner igen från den yttre miljön, mera koncentrerat och i förstärkt form. Det är viktigt att uppmärksamma behovet av internationellt samarbete för en bättre arbetsmiljö. En särskild rapport i detta ämne har publicerats som ett led i det svenska förberedelsearbetet. Vi välkomnar alla ytterligare ansatser som de internationella organisationerna kan ägna arbetsmiljön och sambandet mellan arbetsplatsens miljöförhållanden och den yttre miljön. Det är min förhoppning att även andra delegationer delar vår syn och att detta återspeglas i rapporterna från konferensen.

Denna konferens kommer, hoppas jag, att innebära ett genombrott för en gemensam syn och inriktning av det framtida internationella miljövärdssamarbetet. Vi kommer att lägga fast grundsatsen att vi alla har ett gemensamt ansvar och att vi inte får handla utan hänsyn till andras intressen.

Därigenom läggs grunden för att skapa en internationell organisation på miljöområdet. Vi anser att förslaget om att upprätta en sådan organisation tillhör konferensens viktigaste uppgifter. I detta projekt ingår en miljöfond. Den svenska regeringen har redan fattat beslut om att bidra till denna fond.

Det internationella samarbetets historia präglas av en ständig balansgång mellan nationellt oberoende och internationell samverkan. Hur mycket av vår nationella suveränitet är vi i varje ögonblick beredda att ge upp i det ömsesidiga beroendets och den internationella solidaritetens intresse? På miljöområdet är frågan i viktiga avseenden enklare. Luften vi andas tillhör inte någon nation ensam - vi delar den. De stora haven delas inte upp av nationella gränser - de är vår gemensamma egendom. Vad som begärs av oss är inte att uppge vår nationella suveränitet utan att begagna den till det gemensamma bästa. Det är att följa överenskomna internationella regler för att trygga vår gemensamma egendom, för att lämna något för oss och kommande generationer att dela.

Om vi sköter vår egen miljö på ett förnuftigt sätt bidrar vi därmed inte blott till vårt eget folks välfärd. Vi ger också

prov på internationell solidaritet. Detta enkla faktum ger en ny dimension till begreppet nationell suveränitet och till det gemensamma arbetet för fred. När det gäller människans livsmiljö finns det ingen individuell framtid, varken för människor eller nationer. Framtiden är gemensam. I gemenskap måste vi dela den. Tillsammans måste vi skapa den.

X X X